

Az idén is több közérdekű ügykörben alakul joggyakorlat-elemző csoport a Kúrián. *Darák Péter* elnök legutóbbi megnyilatkozásából ítélve az lenne ezzel a cél, hogy összegezzék a bírói munka pozitív, előremutató vonásait, a kritizálható mozzanatokat pedig szóvá tegyék. A tapasztalatok előmozdíthatják az ítélkezés egységét és felhívhatják a figyelmet arra, hogy helyenként módosítani kell a jogszabályt.

Érzelmei morajlása

A sajtó természetesen rendszeresen tudósít a bírósági tárgyalásokról. A független ítélkezés legfontosabb kontrollja, a nyilvánosság ugyanakkor a jelek szerint önmagában nem elegendő. A néha megdöbbentő tárgyalótermi jelenetekből arra következtethetünk, hogy egyes alkalmakkor súlyos szereptevésztés, sőt szerepcsere történik. A védő ahelyett, hogy frappáns és jelleményes érveléssel próbálná porrá zúzni az ügyészi vádat, olykor a tárgyhöz nem tartozó kirohanásokat intéz a hatóság ellen. S mi erre a válasz? Az ügyész némelykor védekező pozícióba helyezkedik és magyarázkodni kezd. Az i-re a bíró teszi fel a pontot. Az ügyek egy részében legalábbis a tanács elnöke erős nekibuzdulással erkölcsi prédikációt tart, noha a hallgatóság higgadt, okos és határozott jogi okfejtést vár tőle.

Ilyen jelenetek persze az elmúlt években is voltak, de sohasem nyerték el a közönség tetszését. Márpedig ez nem utolsó szempont, hiszen – a törvény szerint – a bírósági eljárás a konkrét ügy elintézése mellett arra is hivatott, hogy a kívülállókat a jog tiszteletére ösztönözze. Semmi szükség nincs arra, hogy a harmadik hatalmi ág bármelyik képviselője a kellelténél hangsúlyosabban adja elő szerepét, a büntetőhatalom amúgy is az ő kezében van. A vádlottat felmentheti, elférheti és kiszabhatja az ügyben az arányos büntetést.

Tudni kell persze, hogy az elsőfokú eljárások bírójára közvetlenül találkozik a tanúkkal, a szakértőkkel, a sértettekkel és a vádlottakkal. Sokféle személyes megnyilvánulást érezkel. Ez bizonyára erősen hat rá, csakúgy, mint a sajtó jelenléte. A fellebbviteli fórumokon más a helyzet, az ítélkezés jórészt papírból, a jegyzőkönyvek megismerése alapján történik. A Kúria mint harmadfokú vagy felülvizsgálati testület, pedig az elvi, az elméleti, a jogértelmező feladatot látja el. A dolog természeténél fogva a vádlottak itt már szerényebben nyilatkoznak, hiszen valóban a végső döntés következik. Az ügyész és a védő is más tónusban adja elő perbeszédét. Ehhez felidézhetjük, hogy a régi Kúria másodelnöke, *Török Géza* egykor úgy látta: a Kúria az a szintje a bírói hierarchiának, ahová az érzelmei morajlása már a legkevésbé sem jut el. Hozzátehetjük, a lényeg az, hogy jogorvoslatra mindig legyen mód.

A tapasztalatok arra intenek, hogy az ügyfelek közvetlen közelségében dolgozó alsó fokú bíróságoknak több támogatást kell kapniuk. Különléle módokon meg kell erősíteni a pozíciójukat, a bizton-ságerzéstükét. Segítség lehet például a Kúria joggyakorlat-elmező munkája. Nem árt ugyanis, ha az elmélet és a gyakorlat képviselői időről időre felnyitják a lezárt aktákat és okulásul szakmai vizsgálókat végeznek. Ez a folyamat több évtizedes szünet után tavaly kezdődött el, éppen azt követően, hogy az ítélkezés legfelső fóruma az új alaptörvénnyel visszakapta eredeti elnevezését.

Hozzájárulhat a bírói hatalom megerősítéséhez a büntető perrendtartás tervezett megújítása is. A törvényalkotók – részlegesen – módosíthatnák a vád, a védelem és az ítélkezés szerepét. Angol-szász mintára előírhatnák, hogy a tárgyalóteremben főként az ügyész és a védő terjessze elő a bizonyítékokat, a bírónak közvetlenül ne kelljen részt vennie a küzdelemben. Elegendő, ha mérle-gel és ítélkezik.

2019. 03. 11.